

VAN NATURE

Jacques van der Neut schrijft in Van Nature over opvallende waarnemingen in de natuur. Hij werkt als boswachter in De Biesbosch. Daarnaast is hij een verwoed natuurfotograaf.

DS

In onze waterrijke omgeving kun je vrij eenvoudig libellen zien. In vroeger tijden werden deze boeiende insecten over een kam geschoren met onheil en demonen, maar als je ze beter bekijkt, raak je in de ban van hun fascinerende kleuren en verbluffende vliegkunsten.

▲ Libellen hebben een fenomenaal vliegvermogen. FOTO'S JACQUES VAN DER NEUT

▲ De weidebeekjuffer.

Libellen: behendige vliegers

Libellen zijn overal. In poldersloten, bij vijvers, waterpartijen in sportparken en natuurlijk weelderig begroeide tuinen en rivieroeveren. Natuurlijk kan en mag de Biesbosch in dat opzicht niet ontbreken. Tot 1970 bepaalden grote getijdenverschillen de aanblik van dit grillige zoetwatergetijdengebied. In die dagen hadden libellen en waterjuffers er overigens niets of weinig te zoeken. Het gebied was er simpelweg te dynamisch voor.

Na 1970 veranderde, door de ingebruikname van de Haringvlietsluizen, de dagelijkse hartslag van het gebied drastisch. De grootscheeps uitgevoerde natuurontwikkeling, naar aanleiding van de hoge waterstanden in 1993 en 1995, speelden de libellen verder in de kaart. Suikerbieten en aardappels maakten plaats voor ruig begroeide, natte natuurterreinen.

Vliegtijden

Tegenwoordig kunnen libellen overal in de Biesbosch worden waargenomen, al moeten we hierbij wel nadrukkelijk rekening houden met de verschillende vliegtijden. Zo is de vuurjuffer het eerste signaal dat de lente is aangebroken. Dit kleine rood met zwart getekende juffertje komt namelijk half april al in actie en is in het najaar van het toneel verdwenen. Heidelibellen kunnen tot in oktober

actief blijven. Een vaar- of wandeltocht door de Biesbosch levert snel een leuk soortenlijstje op: vroege glazenmaker, bruine glazenmaker, paardenbijter, glassnijder en gewone oeverlibel. Voor de kleinere watersnuffel, variabele waterjuffer, azuurwaterjuffer en de twee soorten rodoogjuffer moeten we doorgaans door de knieën.

Natuurlijk is er ook sprake van verdwenen soorten en nieuwkomers

omdat de terreinen nu eenmaal ingrijpend veranderen. Zo gold polder Stedelijk, bij veel mensen ook wel bekend als het 'Landje van Troost', lange tijd als de enige plek waar de groene glazenmaker zich voortplantte. In de toenmalige poldersloten groeide immers krabbenscheer; (water)planten waarop het wijfje van deze zeldzame soort haar eitjes afzette. Aangezien er in polder Stedelijk recent het nodige graafwerk is

Sinds het eind van de jaren 90 is er sprake van een duidelijke toename

verricht en de polderkaden zijn doorgeprikt, is daar nu ook sprake van eb en vloed. Door deze ingreep is het voorkomen van de groene glazenmaker thans verleden tijd.

Witsnuitlibel

Kort geleden ontdekte mijn collega Thomas van der Es echter een nieuwe soort voor het Biesboschgebied. In het bosgebied De Elzen zag hij een sierlijke witsnuitlibel; een soort met opvallend witgekleurde mond- en kaakdelen. In Europees opzicht gaat deze soort achteruit. Andere soorten zoals de weidebeekjuffer zijn in de Biesbosch bezig met een ware opmars. Sinds het eind van de jaren 90 is er sprake van een duidelijke toename.

Voorheen zag je deze bijzonder attractieve juffers voornamelijk bij kribvakken in de Nieuwe Merwede, maar tegenwoordig kun je ze ook op andere locaties zien. In weelderig begroeide krekensels zoals het Katse Gat, de Boetersloot, Sloot beneden Petrus en het Slootje van Sint-Jan kun je op zonnige dagen met gemak tientallen weidebeekjuffers zien fladderen.

Voorts is het voorkomen van metaalglanslibel, smaragdlibel en bruine korenbout in buitendijkse krekens opmerkelijk te noemen, aangezien deze libellen zich gewoonlijk ophouden in vennen in het oosten van ons land.

VLEUGELS

Uitzonderlijke vliegprestaties

De vleugels van libellen hebben een karakteristiek dichte adering.

In de loop van de evolutie zijn aders versmolten, verstevigd, verdwenen of vertakt, waardoor een complex netwerk ontstond van lengte- en dwarsaders. De vleugels zijn niet vlak maar geplooid, met de lengteaders als richels en groeven van het reliëf. Zo'n plooiing geeft de vleugel stevigheid,

▲ Een in de vegetatie rustende bruine korenbout.

zoals een golfplaat steviger is dan een

vlakke plaat. Beekjuffers hebben

een trage vlucht. Keizerlibellen hebben daarentegen een krachtige vlucht met wel 46 vleugelslagen per seconde. De veel kleinere korenbouten doen daar met maar liefst 70 slagen per seconde nog een schepje bovenop. Libellen danken hun behendigheid onder meer aan de mogelijkheid om voor- en achtervleugels onafhankelijk van elkaar te bewegen.